

Prof. dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska
Łódź – UŁ

KSZTAŁCENIE BIBLIOTEKARZY W ŁODZI W STOPNIU NIE AKADEMICKIM. ZARYS ROZWOJU W LATACH 1945-2008

Abstract

The purpose of the article is a synthetic description of education of qualified librarian in Lodz. Published and unpublished archival materials were used, legal documents, unpublished diploma works, a few thematic studies. The following forms of education are discussed: course, secondary and post-secondary education college. The chronological framework covers the period from the first post-WWII course of librarianship in Łódź in 1945 until the end of activity of the Helena Radlińska Center for Library Education, Information and Documentation in Warsaw (CEBiD), including its subsidiary in Łódź (Ministry of Culture and National Heritage Ordinance from 2008).

Streszczenie

Celem artykułu jest syntetyczny opis kształcenia w Łodzi kadr wykwalifikowanych do pracy bibliotekarskiej. Wykorzystano materiały archiwalne publikowane i niepublikowane, dokumenty prawne, niepublikowane prace dyplomowe, nieliczne opracowania tematyczne. Omówiono następujące formy kształcenia: nauczanie kursowe, licealne, policealne oraz pomaturalne. Ramy chronologiczne obejmują okres od pierwszego powojennego kursu bibliotekarskiego w Łodzi w 1945 r. do zakończenia działalności Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie (CE-BiD), w tym jej Filii w Łodzi (Zarządzenie MKiDzN z 2008 r.).

Miasto Łódź już zapisało swoją kartę w historii akademickiego kształcenia bibliotekarzy w Polsce po 1945 r. Na ten temat istnieje piśmiennictwo, które pozwala zorientować

się i znaleźć odpowiedź na pewne pytania związane z danym obszarem specjalistycznego nauczania. Nie należy zapomnieć, że w Łodzi po II wojnie światowej odbywało się również kształcenie w zakresie bibliotekarstwa, które nie prowadziło do uzyskania dyplomu wyższej uczelni. To zagadnienie staje się treścią prezentowanego artykułu.

Moim celem jest zebranie rozproszonych informacji na temat kształcenia w Łodzi kadr wykwalifikowanych do pracy bibliotekarskiej i przedstawienie tej wiedzy w syntetycznym opisie. W opracowaniu wykorzystano materiały archiwalne publikowane i niepublikowane, dokumenty prawne, niepublikowane prace dyplomowe, nieliczne opracowania tematyczne dotyczące sytuacji w mieście nad Łódką w opisywanym tu aspekcie. Formy kształcenia, o których będzie mowa, obejmują nauczanie kursowe, licealne, policealne oraz pomaturalne.

Ramy chronologiczne artykułu wyznaczyły dwa następujące fakty:

- pierwszy powojenny kurs bibliotekarski, który rozpoczął się w Łodzi w listopadzie 1945 r.,

- decyzja z 29 lutego 2008 r., która przyniosła zakończenie działalności Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie (CEBiD), w tym jej Filii w Łodzi.

Podsumowujący artykuł w pewnym stopniu staje się więc okolicznościowy o charakterze bynajmniej nie lokalnym: sygnalizuje upływ dziesięciu lat od zaprzestania edukacji wykwalifikowanych kadr na poziomie nieakademickim a zarazem sześćdziesięciu pięciu lat od powołanego w 1953 r. Państwowego Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego w Warszawie, od którego CEBiD brał początki¹.

W zasadzie poza zainteresowaniem w tym tekście pozostaną rozmaite szkolenia i doksztalcenia przeprowadzane przez poszczególne biblioteki łódzkie dla swoich pracowników i dla innych osób zatrudnionych w bibliotekach. W latach powojennych do czasu uformowania się określonych rozwiązań organizacyjnych, a także i później w okresie rozwoju poszczególnych regularnych form kształcenia kadr bibliotekarskich, działania takie podejmowały biblioteki wyższych uczelni w Łodzi, podejmowała je także największa Biblioteka Publiczna w mieście. Ograniczając się jedynie do pierwszych lat aktywności bibliotek na polu przeszkolenia / doksztalcenia pracowników, trzeba będzie podać kilka informacji. Z kolei z uwagi na związek pomiędzy pewnymi realizacjami, które wystąpiły w Łodzi i działaniami ogólnopolskimi w dziedzinie edukacji bibliotekarzy, niezbędne będą również nawiązania w tych aspektach, jednak bez aspirowania do pełnego opisu kształcenia kadr na poziomie nieakademickim.

Najwcześniej po zakończeniu II wojny światowej z ofertą kształcenia bibliotekarskiego wystąpił Zarząd Koła Łódzkiego Związku Bibliotekarzy Polskich, który zorganizował kurs bibliotekarski w okresie od 5 listopada 1945 do 21 stycznia 1946 r.

¹ D. Ostaszewska, *Stan i potrzeby przedakademickiego szkolnictwa bibliotekarskiego*. „Przegląd Biblioteczny” 1988, z. 3/4, s. 464.

Sfinansowały to przedsięwzięcie przewidziane na 100 godzin dwa urzędy miejskie, tj. Zarząd m. Łodzi i Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego, oraz opłaty od uczestników. Jak napisał Jan Augustyniak:

„Celem kursu było przygotowanie nowych kadr fachowych bibliotekarzy dla powstających licznie bibliotek oświatowych przy samorządach, organizacjach społecznych, szkołach i przy stronnictwach politycznych”².

Kurs, o którym mowa, ukończyło 20 osób³.

Warto dodać, że Koło ZBP powstało w mieście w 1917 r. Zasłużył się na tym polu pierwszy zawodowy bibliotekarz Łodzi Jan Augustyniak, późniejszy kierownik i dyrektor największej Biblioteki Publicznej w mieście⁴. Jako organizator życia bibliotekarskiego przed I wojną światową, Augustyniak dysponował też sporym doświadczeniem dydaktycznym.

Edward Dębowski podał, że już w grudniu 1922 r. (zaledwie kilka lat po odzyskaniu niepodległości przez państwo polskie, w okresie „urządzania” spraw życia publicznego) Augustyniak przygotował i przeprowadził kurs bibliotekarski (10. godzinny) dla osób prowadzących biblioteki społeczne. Później jeszcze, do 1939 r. zorganizował – przeważnie pod opieką Koła Bibliotekarzy – dwadzieścia kursów bibliotekarskich⁵.

Szybko i sprawnie przeprowadzony pierwszy łódzki powojenny kurs bibliotekarski wpisał się w ówczesną ogólnopolską praktykę. Józef Grycz opisał ją w 1946 r. następująco:

„Na razie organizuje się kursy dorywcze, o nierównomiernych programach, inicjowane przez Ministerstwo Oświaty, po części przez kuratoria okręgów szkolnych, po części wreszcie przez poszczególne biblioteki”⁶.

Naczelna Dyrekcja Bibliotek (NDP), której przewodniczył Józef Grycz⁷, już od pierwszych lat swej działalności rozpoczęła szkolenie kadr bibliotekarskich. Pierwszy kurs dla kierowników bibliotek powiatowych (2. miesięczny) odbył się w Kórniku (lipiec-sierpień 1946 r.). Kolejny kurs organizowany przez NDP odbył się w Łódzkiem, w Spale (luty-marzec 1947). Z czasem znaleziono stałe miejsce na organizowanie kursów bibliotekarskich w Jarocinie⁸.

² J. Augustyniak, *Pierwszy powojenny kurs bibliotekarski w Łodzi*, „Bibliotekarz” 1946, nr 4, s. 95-96.

³ *Koło łódzkie*. „Przegląd Biblioteczny” 1947, s. 88-89.

⁴ W. Wieczorek, *Biblioteka publiczna w Łodzi 1917-1957*. Warszawa 1965.

⁵ E. Dębowski, *Jan Augustyniak (1893-1971)*. „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 1974, s. 193-201; toż http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 11.01.2017]

⁶ J. Grycz, *Problemy biblioteczne obecnej doby*. „Przegląd Biblioteczny” 1946 z. 1/2, s. 10-11.

⁷ J. Konieczna, *Uwarunkowania społeczno-polityczne. Statuty. Działalność*. [W:] Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. *Przeszłość i teraźniejszość 1917-2017*. Red. J. Konieczna. Warszawa 2017, s. 75.

⁸ Historia „szkoły” bibliotekarskiej w Jarocinie rozpoczyna się w 1948 r. Utworzono wówczas Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy niepublikowanym rozporządzeniem Ministra Oświaty z 30 grudnia 1948 r. (nr BDB/P-2275/48), które weszło w życie 1 stycznia 1949 r. W 1951 r. powołano Państwowy Kurs Bibliotekarski (PKB), stacjonarny. Został on przekształcony w 1958 r. w Roczne Studium Bibliotekarskie. „Studium powstało zamiast dotychczasowych 6-miesięcznych kursów. Rekrutację na Studium przeprowa-

Sprawy szkolnictwa bibliotekarskiego należały w owym czasie do pilnych. Świadczą o tym m.in. kursy organizowane już od roku 1945/1946 przez biblioteki uczelniane, a nieco później również przez NDB (w Bibliotece Jagiellońskiej)⁹ czy kursy w organizowane w Bibliotece Narodowej¹⁰.

W Łodzi od roku akademickiego 1945/46 na nowo utworzonym Uniwersytecie, zaczęła kształcić w tej dziedzinie Katedra Bibliotekoznawstwa¹¹. W 1948 r. kurs dla bibliotekarzy naukowych zorganizował działający w Łodzi Państwowy Instytut Książki.

W opinii Andrzeja Kłossowskiego kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr bibliotekarskich bibliotek szkół wyższych, do 1952 r. odbywało się „niemal wyłącznie metodami przywarsztatowymi. Później przystąpiono do systematycznego organizowania różnych kursów, seminariów oraz praktyk wewnętrznych”¹². Anna Szeptycka pozytywnie oceniła dwustopniowe praktyki międzybiblioteczne organizowane w latach 1952-1957 przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, które przejęło nadzór nad bibliotekami uczelnianymi od Naczelnej Dyrekcji Bibliotek. Jej zdaniem „było to pierwsze systematycznie zorganizowane szkolenie dla bibliotekarzy szkół wyższych po wojnie, postawione na wysokim poziomie i zakończone egzaminem”¹³.

W Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej „można mówić o doszkalaniu własnego personelu od 1950 r. W okresie lat 1950-1955 miało ono formę sporadycznych zebrania, od 1959 r. wprowadzono raz w kwartale zebrania pracowników, w czasie których omawiano nowe zagadnienia występujące w prasie bibliotekarskiej. Równocześnie pracownicy doszkalali się uczestnicząc w kursach, praktykach międzybibliotecznych i lektoratach języków obcych”¹⁴.

Biblioteka PŁ uczyła również osoby spoza grona własnych pracowników. „W wyniku kontaktów z zakładami przemysłowymi i instytucjami naukowymi na terenie Ło-

dził Departament Bibliotek. Zob. *Pięć lat działalności Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie*. „Bibliotekarz” 1954, nr 1, s. 28-30; zob. też P. Wasilewski, *Pierwsze roczne studium bibliotekarskie w Jarocinie i jego słuchacze*. „Bibliotekarz” 1958 nr 11-12, s. 356-359.

⁹ M. Rządowska, *Udział Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w procesach kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy* [w:] *Stowarzyszenie ...*, s. 106-107.

¹⁰ E. Mahrburg, *Maria Dembowska w Bibliotece Narodowej*. [W:] Maria Dembowska, w kręgu bibliografii, bibliotekarstwa i informacji naukowej, księga jubileuszowa w 70-lecie pracy zawodowej. Red. Jadwiga Sadowska. Warszawa 2007, s. 72-73.

¹¹ S. Kurek-Kokocińska, *Studia bibliotekoznawcze w Polsce w latach 1945-2015, ze szczególnym uwzględnieniem przykładu Uniwersytetu Łódzkiego*. Łódź 2016.

¹² A. Kłossowski, *Działalność bibliotek szkół wyższych resortu oświaty i szkolnictwa wyższego w 25-lecie Polski Ludowej*. „Roczniki Biblioteczne” 1969 z. 3-4, s. 600; zob. też W. Rudnicka, *Kształcenie i samokształcenie bibliotekarzy naukowych w Polsce*. „Bibliotekarz” 1955 nr 7, s. 201.

¹³ A. Szeptycka, *Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej w latach 1945-1965*. „Roczniki Biblioteczne” 1969, z. 3-4, s. 699.

¹⁴ M. S. Wielopolska, *Kronika działalności i naukowej i dydaktycznej bibliotek politechnicznych w Polsce za lata 1945-1962*. „Roczniki Biblioteczne” 1963, z. 3-4, s. 468.

dzi, Biblioteka na prośbę tych instytucji przeszkalała od 1957 r. pracowników, którym miało być powierzone prowadzenie bibliotek¹⁵.

Biblioteki pozostałych wyższych uczelni łódzkich są młodsze¹⁶. Po roku 1945 organizowano też w Łodzi biblioteki przy branżowych ośrodkach informacji¹⁷. Długa jest natomiast historia Biblioteki Pedagogicznej, sięgająca 1921 roku¹⁸. Można sądzić, wobec braku informacji na omawiany temat, że i te biblioteki w trosce o odpowiedni poziom wykonywanej pracy, włączały się w szkolenia prowadzone przez inne instytucje czy też prowadziły własne działania na rzecz przeszkolenia swoich pracowników.

Od 1946 r. przy Zarządzie Głównym Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich działał Referat Kształcenia, który przygotował memorandum w sprawie organizacji systemu edukacji bibliotekarzy, projektując „następującą sieć ośrodków kształcenia bibliotekarzy w Polsce: 2 licea bibliotekarskie, studium bibliotekarskie dwuletnie istniejące jako uczelnia samodzielna albo jako pierwsze dwulecie szkoły wyższej, kształcące bibliotekarzy dla bibliotek powszechnych; pedagogium dla kandydatów na wykładowców w dwóch powyższych typach uczelni oraz Studium Bibliotekoznawstwa UŁ”¹⁹ (zob. s. 3). Referat Kształcenia bibliotekarzy podejmował jeszcze rozmaite inne aktywności w zakresie swojego działania²⁰.

Szkolenia i inne formy podnoszące kwalifikacje pracowników bibliotek sektora publicznego przeprowadzała łódzka Miejska Biblioteka Publiczna. W latach 1949-1950, jak pisał sprawozdawca:

„Koło łódzkie bierze aktywny udział we wszystkich akcjach propagandowo-oświatowych, prowadzonych przez władze szkolne i czynnik społeczny”²¹.

Zanim przejdę do charakterystyki wybranych form nauczania, w których uczestniczyła MBP, należy przywołać jeszcze inne instytucje, które zapisały swoją kartę działalności kształceniowej, przygotowując kadry do pracy bibliotekarskiej.

W latach pięćdziesiątych w Polsce funkcjonowało szkolnictwo bibliotekarskie w formie szkoły licealnej czteroletniej. W zarządzeniu „ramowym” Ministra Kultury

¹⁵ Szkolenie takie trwało od 1 do 5 tygodni. Zob. M. S. Wielopolska, *Kronika ...*

¹⁶ Zob. R. Żmuda, *Ośrodki informacji bibliotek naukowych w Łodzi 1949-1979*. „Bibliotekarz” 1985, nr 4, s. 1-9.

¹⁷ Zob. S. Kurek-Kokocińska, *Zarys rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi na tle działalności informacyjnej w Polsce*. „Roczniki Biblioteczne” 1991 z. 1-2, s. 31-44.

¹⁸ *Z dziejów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (1921-1987)*, oprac. K. Wiliński. Łódź 1988; K. Mikulska, *Pedagogiczna Biblioteka wojewódzka w Łodzi w latach 1925-2005, wybrane problemy*. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. prof. UŁ S. Kurek-Kokocińskiej. Łódź 2007.

¹⁹ *Sprawozdanie Zarządu Głównego Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich za okres 14.V.1946 do 10.V.1947*. „Przegląd Biblioteczny” 1947, z. 3/4, s. 226

²⁰ *Sprawozdanie Sekretarza Generalnego Zarządu Głównego Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich za okres 9.IV.1949 – 14.IV.1950*. „Przegląd Biblioteczny” 1950, nr 3/4, s. 312.

²¹ Tamże, s. 337.

i Sztuki z 1952 r. powołującym ten typ szkoły²² zasady rekrutacji kandydatów opisano następująco.

„Do liceum przyjmuje się kandydatów na podstawie świadectwa ukończenia 7 klasy szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego lub zakładu równorzędnego” (par. 3).

Zamieszczono również zapis mówiący o tym, że:

„Otwarcie każdego liceum wymaga osobnego zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki” (par. 2).

W Łodzi powołane zostało Liceum Bibliotekarskie²³. Inauguracja pierwszego roku nauki we wrześniu 1952 r. odbyła się w gmachu na ulicy Kopcińskiego 52. Trzeba tu powiedzieć, że Liceum parokrotnie zmieniał miejsce swojego działania. Anna Juszcak w pracy dyplomowej poświęconej tej szkole²⁴ wymienia jeszcze następujące miejsca pracy jej nauczycieli i uczniów: ul. Obrońców Getta Warszawskiego 13 (od 15 grudnia 1952 r.), od 1954 r.: ul. Perła 8, Aleja Kościuszki 33, ul. Bednarska 42, ul. Narutowicza 77, Plac Zwycięstwa 2, aby znów powrócić do odremontowanego budynku przy ul. Bednarskiej, gdzie mieściła się do zakończenia działalności w 1960 r. Łódzkie Liceum Bibliotekarskie nie istniało zatem długo, w 1957 r. Minister Kultury i Sztuki wydał dokument wstrzymujący przyjęcia do klasy pierwszej²⁵.

Nauczanie licealne bibliotekarzy w Polsce oceniono podczas Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliotekarzy w lutym 1956 r. W sprawozdaniu pojazdowym znalazły się następujące słowa:

„Przyczyną odpływu młodzieży z liceów bibliotekarskich były najczęściej złe warunki materialne w domu, a do niedawna nie mogliśmy zachęcać znośnymi uposażeniami po ukończeniu szkoły. Drugim powodem opuszczania liceum jest fakt, że niektórzy uczniowie, którzy mają właśnie zamiłowanie do pracy z książką – muszą odejść, ponieważ nie dają sobie rady z przedmiotami ogólnokształcącymi, nie wytrzymują przeciążenia nauką”²⁶.

Pojawił się pomysł przedłużenia okresu nauki, tj. przekształcania liceów bibliotekarskich²⁷ na szkoły pięcioletnie. Nie doszedł on jednak do skutku.

²² Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 maja 1952 r. w sprawie utworzenia państwowych czteroletnich liceów bibliotekarskich. MP nr A-53 poz. 787.

²³ Zarządzenie nr 90 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 14 czerwca 1952 r., podaję za A. Juszcak, *Absolwentki Liceum Bibliotekarskiego w życiu bibliotek naszego miasta*. Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem kustosz dypl. mgr Izabeli Nagórskiej Łódź: Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, Kwalifikacyjny Kurs Bibliotekarski, 1983.

²⁴ A. Juszcak, *Absolwentki...*

²⁵ Zarządzenie nr 169 Ministra Kultury i Sztuki z 1957 r., podaję za A. Juszcak, *Absolwentki...*

²⁶ *Sekcja Szkolenia Bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1956 nr 4-5, s. 104.

²⁷ Krytycznie o liceach bibliotekarskich wypowiedziała się K. Neuhütter w artykule pt. *Z problematyki szkolenia zawodowego dla bibliotek powszechnych*. „Bibliotekarz” 1957 nr 6, s. 171-175.

W 1961 r. Ministerstwo Kultury i Sztuki powołało Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Łodzi²⁸. Było ono uprawnione do kształcenia w dwóch specjalnościach: bibliotekarskiej oraz kulturalno-oświatowej. Celem pracy dydaktyczno-wychowawczej Studium było, jak zapisano w Statucie, „przygotowanie absolwentów szkół średnich do zawodu pracownika kulturalno-oświatowego lub bibliotekarza”²⁹.

Łódzkie Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie zostało uruchomione we wrześniu 1961 r. w gmachu Łódzkiego Domu Kultury przy ul. Traugutta 18. Obowiązywała rekrutacja. Kandydaci po maturze, w wieku poniżej 30 lat zdawali egzamin wstępny z literatury współczesnej i wiadomości o Polsce i świecie. Nie było to przeszkodą dla zainteresowanych, o czym świadczy np. wypowiedź zamieszczona w 1966 r. na łamach tygodnika „Odgłosy”:

„Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Łodzi na znikomą ilość 40 miejsc otrzymuje co najmniej trzykrotnie wyższe zgłoszenia maturzystów wybierających zawód bibliotekarski”³⁰.

Nauka w Studium trwała dwa lata, na zakończenie słuchacze przygotowywali prace dyplomowe. W pracy Teresy Kowal napisanej pod kierunkiem Stanisława Zajączkowskiego, pełniącego funkcję dyrektora Studium od października 1964 r., wskazane zostały okoliczności powołania i trudności do pokonania, jakie stanęły przed zespołem organizacyjnym i dydaktycznym.

„Po rozmowach na szczeblu ministerialnym miasto podjęło trud finansowy i organizacyjny związany z otwarciem Studium”.

Wśród trudności wymienione zostały: brak wyraźnej koncepcji kształcenia, brak opracowanych programów nauczania, problemy z doбором personelu pedagogicznego, problemy z lokalem dla potrzeb Studium i bursy dla słuchaczy³¹. Krytycznie wypowiedział się na temat Studium Leszek Żuliński³².

W gronie wykładowców zagadnień bibliotekarstwa, czytelnictwa i książki znaleźli się m.in. bibliotekarze z łódzkich instytucji, tj. z Biblioteki UŁ: Michał Kuna i Marian Balcerak, z Miejskiej Biblioteki Publicznej: jej ówczesny dyrektor Roman Kaczmarek, z sektora bibliotek publicznych „dzielnicowych”: Izabela Nagórska oraz przedstawiciele świata nauki: doc. dr Jadwiga Siniarska-Czaplicka, doc. dr Jan Gregorowicz.

²⁸ Zarządzenie nr 95 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 czerwca 1961 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Łodzi. Dz.Urz.MKiSz. 1961, nr 11, poz. 92.

²⁹ Statut Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego. Zał. nr 10 do Zarządzenia MKiSZ z dnia 26 stycznia 1961 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego we Wrocławiu. Dz.Urz.MKiSZ 1961 nr 9 poz. 29.

³⁰ C. Duninowa, *Bibliotekarze*. „Odgłosy” 1966 nr 20, s. 7.

³¹ T. Kowal, *Losy absolwentów Wydziału Kulturalno-Oświatowego, lata 1965-1968*. Praca napisana pod kierownictwem mgr Stanisława Zajączkowskiego. Łódź 1969, s. 3.

³² L. Żuliński, *Studenci czy uczniowie?* „Tygodnik Kulturalny” 1965, nr 6, s. 1-3.

Studium w Łodzi zakończyło swoją działalność w pierwszych latach siedemdziesiątych. Formuła kształcenia w ramach studium o profilu kulturalnooświatowym i bibliotekarskim znalazła kontynuację od wczesnych lat siedemdziesiątych w Ciechanowie³³ i Krośnie³⁴.

Jak była mowa w Łodzi, oprócz Liceum i Studium, regularne (cykliczne) kształcenie bibliotekarzy na poziomie nieakademickim odbywało się od połowy lat 50. w największej Bibliotece Publicznej miasta, przy ul. Gdańskiej, która przechodziła nie jeden raz zmianę swojej nazwy³⁵. Biblioteka ta stała się wieloletnim partnerem działań zinstytucjonalizowanych w zakresie przygotowania zawodowego do pracy w bibliotekach.

Trzeba tu jeszcze przypomnieć o naradzie w Centralnym Zarządzie Bibliotek w maju 1957 r., podczas której zdecydowano o przydzieleniu wojewódzkim bibliotekom publicznym zadań w dziedzinie nauczania pracowników bibliotek.

„Całokształt spraw szkoleniowych (organizacja łącznie z rekrutacją, kierownictwo pedagogiczne oraz dokumentacja), powinien należeć całkowicie do kompetencji WiMBP (WBP), jako centralnego ośrodka szkoleniowo-metodycznego dla danego województwa. Dotychczasowe kompetencje SBP w tym zakresie należy przekazać WiMBP (WBP)”³⁶.

W tamtym czasie przewidziano szkolenia dla bibliotekarzy gromadzkich planowe, ciągłe i systematyczne w formie kursów krótkoterminowych, seminariów (najmniej 10-12 w ciągu roku) oraz praktyk (trwających ok. 2 tygodni). We *Wnioskach* z narady uwzględniono również organizowanie szkoleń wewnątrzzakładowych, konferencji szkoleniowych kwartalnych (w programie ramowym: referat polityczny, odczyt/wykład o tematyce bibliotekarskiej, recenzje nowości), zapoznavanie pracowników (na przestrzeni pewnego czasu) z pracą poszczególnych działów, a bibliotekarzy filii z pracą centrali, organizowanie międzybibliotecznych konferencji roboczych, seminariów wojewódzkich dla bibliotekarzy powiatowych i inne³⁷.

Wgląd do sprawozdań z działalności łódzkiej Biblioteki Publicznej świadczy o tym, że wnioski nie pozostały bez odpowiedzi.

³³ Studium w Ciechanowie powstało w 1970 r. Zob. *Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Ciechanowie* <http://szukajwarchiwach.pl/76/1230/0/?q=ksza%C5%82cenie+bibliotekarzy&wynik=25&rpp=15&page=2#tabZespol> [odczyt 4.11.2017]; zob. też Zarządzenie nr 20 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 lipca 2007 r. w sprawie likwidacji Państwowego Pomaturalnego Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy w Ciechanowie. Dz.Urz.MKDzN 2007, nr 3, poz. 41.

³⁴ Studium w Krośnie dotyczyły dokumenty: Zarządzenie nr 63 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 lipca 1971 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego w Krośnie (Dz.Urz.M.KiSz 1971, nr 6 poz. 50) oraz Zarządzenie nr 97 z dnia 2 października 1972 mówiące o Państwowym Studium Kulturalno-Oświatowym i Bibliotekarskim. (Dz.Urz. MKiSz. 1972 nr 7 poz. 71).

³⁵ E. Pawlicka, *Z dziejów Książnicy Miejskiej w Łodzi*. W: 80 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi..., s. 17.

³⁶ *Wnioski narady w sprawie dokształcania bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1957, nr 6, s. 166.

³⁷ *Wnioski...* „Bibliotekarz” 1957, nr 6, s. 163-167.

„Szkolenie i doksztalcanie wewnątrzzakładowe pracowników bibliotek miejskich w Łodzi zostało objęte opracowanym w 1958 roku specjalnym regulaminie, regulamin ten przewidywał, iż w szkoleniu i doksztalceniu zasadniczym uczestniczyć powinni wszyscy pracownicy działalności podstawowej, bez względu na zajmowane stanowisko, staż pracy czy kwalifikacje. Odpowiednim zróżnicowaniem odznaczać się natomiast mają same zadania szkoleniowe [...]”³⁸.

Pod hasłem działalność szkoleniowa i instrukcyjno metodyczna sprawozdawcy opisywali m.in. kursy, które odbywały się na terenie Biblioteki (organizowane i finansowane np. przez Wydział Kultury, Ministerstwo Kultury i inne podmioty), konferencje i seminaria, udział biblioteki w realizacji praktyk studenckich³⁹.

Powinno się tu wspomnieć o ustaleniach rządowych, które w formie rozporządzeń Rady Ministrów regulowały uposażenie pracowników bibliotecznych zatrudnionych w bibliotekach publicznych, uzależniając jego wysokość m.in. od posiadanego wykształcenia fachowego⁴⁰.

W ówczesnym czasie określone zadania organizacyjne w zakresie przygotowania kadr znajdowały się w gestii Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy (POKB), którego utworzenie w 1955 r.⁴¹ uchyliło przepisy o dwóch wcześniejszych instytucjach, tj. o Państwowym Zaocznym Kursie Bibliotekarskim (1953 r.)⁴² oraz Kursie Korespondencyjnym dla Pracowników Zatrudnionych w Bibliotekach Fachowych (1954)⁴³.

„W celu podwyższenia kwalifikacji kadr bibliotekarskich – bez odrywania ich od pracy – tworzy się z dniem 1 stycznia 1956 r. Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy”(punkt 1).

W zarządzeniu zapisano, że Ośrodek ma na celu kształcenie kadr bibliotekarskich pracujących w publicznych bibliotekach powszechnych oraz bibliotekach społecznych, fachowych przy zakładach pracy, szkolnych i naukowych przez organizowanie i prowadzenie korespondencyjnych kursów bibliotekarskich (punkt 2).

Elementem systemu organizacji POKB były wojewódzkie punkty konsultacyjne zlokalizowane w jednostkach na terenie kraju. Istnieje informacja, że Jan Augustyniak

³⁸ *Sprawozdanie MBP im. L. Waryńskiego za lata 1958-1961*. Oprac. I. Nagórska Łódź 1962, s. 66.

³⁹ Zob. publikowane sprawozdania z działalności Biblioteki za okres od 1958 do 1975 r.

⁴⁰ Było to Rozporządzenie Rady Ministrów dnia 19 września 1958 r. w sprawie uposażenia pracowników służby bibliotecznej zatrudnionych w publicznych bibliotekach powszechnych. Dz.U. 1958, nr 60, poz. 299 (i jego późniejsze zmiany).

⁴¹ Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki nr 232 z dnia 30 grudnia 1955 r. w sprawie utworzenia Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy (niepubl.); zob. *Przepisy prawne dla bibliotek powszechnych*. Zebrał i oprac. T. Zarzębski. Warszawa 1965, s. 285-288.

⁴² Zarządzenie nr 111 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 7 sierpnia 1953 r. w sprawie utworzenia Państwowego Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego (niepubl.), zob. *Przepisy ...*, s. 286.

⁴³ Zarządzenie nr 110 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 3 lipca 1954 r. w sprawie utworzenia Kursu Korespondencyjnego dla Pracowników Zatrudnionych w Bibliotekach Fachowych (niepubl.), zob. *Przepisy...*, s. 286.

(zob. s. 2) był kierownikiem Punktu Konsultacyjnego Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy przy MBP w Łodzi w latach 1945-1971⁴⁴.

Barbara Rzeczkowska podała że Punkt Konsultacyjny przy Miejskiej Bibliotece Publicznej zaczął swą działalność od 1954 r.⁴⁵ W piśmiennictwie znajdujemy też wiadomość o ośrodkach konsultacyjnych w związku z zajęciami „na kursie korespondencyjnym dla pracowników fachowych bibliotek zakładowych, organizowanym przez Centralny Zarząd Bibliotek przy współudziale Centralnego Instytutu Dokumentacji Naukowo-Technicznej”. Kurs – czytamy – „realizowany jest przez Dyрекcję Państwowego Korespondencyjnego Kursu Bibliotekarskiego w Warszawie”. Planowany był na 1200 osób, do połowy listopada 1954 r. zgłosiło się około 1900 kandydatów. Jeden spośród jedenastu ośrodków konsultacyjnych utworzono w Łodzi⁴⁶.

Należy wyjaśnić, że POKKB utworzony w 1955 r. przejął majątek utworzonego rok wcześniej wspomnianego Kursu Korespondencyjnego dla Pracowników Zatrudnionych w Bibliotekach Fachowych (par. 5) (zob. s. 8).

Uruchomienie przy Bibliotece Publicznej Łodzi Punktu Konsultacyjnego Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w pewnym stopniu wprowadziło tę Bibliotekę na drogę uczestnictwa w ciągu ogólnopolskich działań kształceniowych. Jako „szkoła bibliotekarska” dla średnich kadr zainteresowanych i potrzebnych do pracy w bibliotekach, Książnica zapisała swoją kartę zasług. W niezbędne działania włączeni zostali pracownicy Biblioteki oraz jej agendy.

„Dział instrukcyjno-metodyczny w ramach współpracy z punktem konsultacyjnym gromadzi potrzebne mu pomoce metodyczne i prowadzi akcję werbunkową w Bibliotece i na terenie miasta (poprzez informacje w prasie, radiu i na konferencjach bibliotekarzy związkowych). Taka sama akcja prowadzona jest w stosunku do kursów POKB w Jarocinie”⁴⁷.

Zespół konsultantów w pierwszych latach funkcjonowania punktu konsultacyjnego tworzyli Jan Augustyniak (jako jego kierownik) oraz Witold Wieczorek, Barbara Durajowa i Irena Lepalczyk. „Członkowie zespołu konsultantów odbywali po 12 godzin dyżurów konsultacyjnych w miesiącu”⁴⁸.

⁴⁴ *Spotkanie wspomnieniowe 10 kwietnia 2008 roku*. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52) http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 7.01.2018] zob. też Cz. Przybylska, *Działalność dydaktyczna Jana Augustyniaka*. „Sprawozdanie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego za rok 1981, s. 120-124; toż, „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52).

⁴⁵ B. Rzeczkowska, *Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy*. W: 75 lat Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. Materiały z sesji poświęconej 75 rocznicy powstania Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi 4 grudnia 1992 r. Red. E. Pawlicka i A. Kempa. Łódź 1995, s. 82.

⁴⁶ *Państwowy Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski dla pracowników bibliotek fachowych*. „Bibliotekarz” 1954 nr 6, s. 187.

⁴⁷ *Sprawozdanie MBP im. L. Waryńskiego za lata 1958-1961*. Oprac. I. Nagórska Łódź 1962, s. 93.

⁴⁸ Tamże.

Po Janie Augustyniaku, który w 1963 r. przeszedł na emeryturę⁴⁹ (co nie przeszkadzało mu w tym, by jeszcze w 1970 r. utrzymywać kontakt z Punktem Konsultacyjnym, przewodniczyć Komisji Egzaminacyjnej) sprawami kształcenia bibliotekarzy, w których uczestniczyła Biblioteka Publiczna, kierowała Barbara Durajowa.

W drugiej połowie lat 70-tych, po doświadczeniach szkolnictwa średniego (licea bibliotekarskie) i pomaturalnego (studium bibliotekarskie i oświatowe) Ministerstwo Kultury i Sztuki zdecydowało o zmianach w organizacji nauczania bibliotekarstwa w ośrodkach rozproszonych na terenie kraju. Znalazły one odzwierciedlenie w powołaniu Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Powinno się podać, że utworzenie CUKB „jako instytucji realizującej kształcenie na poziomie średnim oraz doskonalenie zawodowe bibliotekarzy” było zasługą ówczesnej dyrektorki Kazimieri Ankudowiczowej⁵⁰ CUKB utworzone zostało w 1976 r. W powołującym tę instytucję dokumencie⁵¹ napisano:

„W celu realizacji systemu kształcenia na poziomie średnim zawodowym oraz doskonalenia zawodowego pracowników zatrudnionych w bibliotekach ogólnokrajowej sieci bibliotecznej przekształca się Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Warszawie w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie” (par. 1).

W wyniku przekształcenia zmiany objęły organizację szkolnictwa bibliotekarskiego na terenie Polski. M.in. zamiast punktów konsultacyjnych, Centrum wprowadziło policealne studium zaoczne.

„Centrum prowadzi Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne, średnią szkołę zawodową dla absolwentów szkół średnich, dającą pracownikom bibliotek kwalifikacje zawodowe do pracy w bibliotekarstwie” (Statut, punkt 2).

Zgodnie z literą prawa filie CUKB miały być organizowane przy wojewódzkich bibliotekach publicznych (w dużych województwach sprzed 1975 r.)⁵².

W latach 1975-1993 Filia CUKB była zlokalizowana w łódzkiej Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej. Filia funkcjonowała pod nazwą Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne. Zajęcia odbywały się stacjonarnie, w budynku Biblioteki, zgodnie z opracowanym programem nauczania.

⁴⁹ E. Pawlicka, *Z dziejów Książnicy...*, s. 16

⁵⁰ J. Chruścińska, D. Pietrulewicz, *Wizja nowoczesnego kształcenia bibliotekarzy- Kazimiera Ankudowiczowa* [W] Śladami edukacji bibliotekarskiej. Red. H. Zasadowa. Warszawa 1995, s. 14.

⁵¹ Zarządzenie nr 37 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 18 września 1976 r. w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Dz.Urz.MKiS 1976, nr 4, poz. 23.

⁵² J. Lewicki, *Organizacja i efektywność systemu kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – poszukiwanie nowych form i treści*. W: *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – szanse i zagrożenia*. Materiały ze spotkania „okrągłego stołu” Warszawa, 11-12 maja 1995 r. Warszawa 1995, s. 29.

Powinno się dodać, że w 1978 r. opublikowana została pierwsza dokumentacja programowa Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego (3 semestry) zatwierdzona przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania⁵³. Po pewnym czasie, w 1984 r. wprowadzono 2-letni cykl nauczania⁵⁴. W 1993 r. weszła w życie kolejna dokumentacja programowa pomaturalnego studium bibliotekarskiego (4 semestry) opracowana w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy⁵⁵.

Niezależnie od kształcenia w ramach Studium, jak pisała Barbara Rzeczkowska, Filia CUKB w Łodzi w latach 1981-1991 zorganizowała sześć kwalifikowanych Kursów Bibliotekarskich oraz dwa Kwalifikacyjne Egzaminy Bibliotekarskie. „Dawały one również możliwość uzupełnienia kwalifikacji i uzyskania stopnia starszego bibliotekarza”⁵⁶.

Po zmianach ustrojowych w kraju, w związku z ustawą o systemie oświaty z 1991 r.⁵⁷ nastąpiły ważne zmiany. W ustawie tej zapisano bowiem, że szkoły bibliotekarskie są średnimi szkołami zawodowymi i obejmują pomaturalne studia bibliotekarskie (par. 4). W ten sposób wprowadzono w większej liczbie ośrodków niż dotąd⁵⁸, określony próg do przekroczenia dla kandydatów pragnących uzyskać kwalifikacje bibliotekarskie.

Od roku szkolnego 1993/94 Filia, jako jednostka autonomiczna CUKB, otrzymała nazwę Pomaturalne Studium Bibliotekarskie Zaoczne. Zgodnie z przyjętymi regulacjami zawartymi w rozporządzeniach Ministra Kultury i Sztuki⁵⁹, rekrutacja do Studium objęła osoby posiadające świadectwo dojrzałości oraz co najmniej roczny staż pracy w bibliotece (a także skierowanie od pracodawcy, władz samorządowych).

⁵³ *Program nauczania Policealnego Studium Bibliotekarskiego. Zawód: bibliotekarz*. Warszawa 1978.

⁵⁴ J. Jagielska, *Jak pozyskać absolwentów kierunków bibliotekarskich do pracy w bibliotekach*. W: *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym...*, s. 61-62

⁵⁵ *Dokumentacja programowa. Pomaturalne Studium Bibliotekarskie. Zawód: bibliotekarz (2501)*. Warszawa 1993 oraz *Przewodnik metodyczny do programu nauczania Pomaturalnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego*. Warszawa 1993.

⁵⁶ B. Rzeczkowska, *Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy* [W:] : 75 lat Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. Materiały z sesji poświęconej 75 rocznicy powstania Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi 4 grudnia 1992 r. Red. E. Pawlicka i A. Kempa. Łódź 1995, s. 83.

⁵⁷ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 91.

⁵⁸ Warto uzupełnić, że w tym czasie oprócz filii CUKB, edukację bibliotekarską prowadził aktywny od końca lat 40. ośrodek w Jarocinie (zob. s. ...). Po przekształceniu w 1982 r. funkcjonował on jako dwuletnie Państwowe Studium Bibliotekarskie, które przyjmowało absolwentów liceów ogólnokształcących z maturą (Zarządzenie nr 53 Ministra Kultury i Sztuki z 29 listopada 1982 r. w sprawie przekształcenia Roczego Studium Bibliotekarskiego. Dz. Urz. Min. Kultury i Sztuki 1982, nr 6, poz. 48). Następnie, w jego miejsce utworzono Filię Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie (Zarządzenie nr 25 Ministra Kultury z 24 kwietnia 2002 r. w sprawie likwidacji Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy im. Joachima Lelewela w Jarocinie. Dz.Urz. MK 2002, nr 2, poz. 28).

⁵⁹ Zob. A. Bielawska, *Aktualna sytuacja prawna pomaturalnego szkolnictwa bibliotekarskiego*. W: *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym...*, s. 25-27; J. Lewicki, *Organizacja...*, s. 30.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych zintensyfikowane zostały prace nad postulowaną w 1995 r. drożnością programową pomiędzy programami nauczania pomaturalnego studium bibliotekarskiego oraz programami akademickich studiów licencjackich i magisterskich⁶⁰. W 1999 r. do rąk wykładowców przedmiotów w pomaturalnym studium bibliotekarskim trafiła nowa wersja dokumentacji programowej⁶¹.

U progu obecnego stulecia zdecydowano o rozszerzeniu działalności CUKB⁶². Zapisano, iż pod nową nazwą, jako Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej,

„Centrum kształci w zawodach: bibliotekarza, technika księgarstwa, technika informacji naukowej, technika archiwisty, dokumentalisty” (par. 1.b).

CEBID prowadził Pomaturalne Studium Zawodowe w systemie zaocznym, w cyklu dwuletnim, podzielonym na 4 semestry (punkt 3 Statutu). Jedną spośród czternastu filii działała w WiMBP w Łodzi. W 2006 r. opublikowany został dokument określający (m.in.) przedmioty nauczania i ich treści, odpowiednio do zaistniałych przekształceń⁶³.

Należy tu wrócić do wątku kadrowego „łódzkiej Sorbony” (zob. s. 9). Po Janie Augustyniak, jako jej organizatorka ma zasługi Barbara Durajowa, która w okresie od 1970 do 1976 r., była kierowniczką Punktu Konsultacyjnego POKB, a następnie także Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego. Durajowa również po przejściu na emeryturę w 1979 r., kontynuowała w Studium wykłady o książce do 1989 roku. (Warto uzupełnić, że była bibliotekoznawcą jako absolwentka studiów zaocznych tego kierunku na Uniwersytecie Wrocławskim, które ukończyła w 1962 r.)⁶⁴.

Barbara Rzeczkowska objęła kierownictwo Filii - Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego – przy WiMBP w Łodzi w 1984 r. Specjalistka odpowiedzialna

⁶⁰ J. Chruścińska: *Ewolucja programów nauczania na poziomie pomaturalnym – dążenia do standardów światowych*. W: *Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich* Jachranka k. Warszawy, 22-24 października 1995. Red. E. B. Zybert, M. Szyzsko. Warszawa 1996, s. 131.

⁶¹ *Dokumentacja programowa: pomaturalne studium bibliotekarskie: zawód: bibliotekarz 414 [01]* Red. B. Sosińska-Kalata [et al.]; Ministerstwo Kultury i Sztuki, Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 1999.

⁶² Zarządzenie nr 14 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 listopada 2000 r. w sprawie zmiany nazwy Centrum Ustawicznego Kształcenia w Warszawie oraz zmiany zarządzenia w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Dz. Urz. MKDzN 2000, nr 11, poz. 28.

⁶³ *Dokumentacja programowa: Pomaturalne Studium Zawodowe Zaoczne: zawód: bibliotekarz (348202: aneks* [do dr. przygot. J. Chruścińska, R. Curyło, J. Nowak]; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej. Warszawa 2006.

⁶⁴ I. Nagórska, *Barbara Durajowa (1917-1993)*. „Bibliotekarz” 1993, nr 3. S. 45-46.

za sprawy komputeryzacji w tej Bibliotece w pierwszym okresie wdrażania technologii i dokonujących się zmian w metodach bibliotekarskiej pracy⁶⁵, przeprowadziła Studium przez etap zmian programowych oraz przekształceń organizacyjnych aż do 2008 r.⁶⁶.

Rzeczowska sformułowała pewne podsumowanie efektów działalności ośrodka kształcenia bibliotekarzy zlokalizowanego w Bibliotece Publicznej. Jej zdaniem od 1954 r. dyplomy otrzymało tu około 2000 osób, zważywszy na to, iż klasa (grupa uczestników zajęć) w danym roku liczyła do 30 osób (najczęściej), a i również bywały po dwie klasy liczące 50 osób⁶⁷.

Z zachowanych archiwaliów wynika, że przebieg współpracy pomiędzy instytucją centralną i filią, tj. pomiędzy Centrum oraz Biblioteką, opisywała treść *porozumienia*. Np. wzór takiego dokumentu z 1994 r.⁶⁸ zawierał zapis:

„Dyrekcja Centrum zapewnia [m.in.] przekazywanie do zbiorów Biblioteki dwóch egzemplarzy swoich wydawnictw, [...], niezbędne środki na wyposażenie filii w urządzenia dydaktyczne, prowadzenie korespondencji (rozmowy telefoniczne) i inne wydatki ustalone preliminarzem kosztów i wydatków” (par. 6, punkt 5 i 7).

Zobowiązania drugiej strony opisano równie precyzyjnie:

„Dyrekcja Biblioteki zapewnia [m.in.] dogodne warunki realizacji procesu nauczania i uczestnictwa pracowników bibliotek w zajęciach [...], korzystanie z pomieszczeń dydaktycznych, środków łączności, urządzeń reprograficznych, innego sprzętu technicznego, udostępnianie zbiorów bibliotecznych, pomocy naukowych niezbędnych w realizacji procesu nauczania” (par. 8).

W celu stworzenia warunków do realizacji nowoczesnych programów dydaktycznych staraniem Centrum unowocześniano bazę dydaktyczną. Wkład CUKB w infrastrukturę łódzkiej jednostki opisała dyrektor Biblioteki, Elżbieta Pawlicka.

„Utworzona została w naszej bibliotece sala komputerowa o dziesięciu stanowiskach, która jest wspólnym przedsięwzięciem biblioteki i Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, które w ten sposób wspiera naszą komputeryzację. Również na jubileusz 80-lecia otrzymaliśmy w prezencie od Centrum nowy multimedialny komputer Pentium”⁶⁹.

⁶⁵ Zob. B. Rzechowska, *Zmiana systemu zautomatyzowanego WiMBP im. J. Piłsudskiego*. „Rocznik Książnicy Miejskiej w Łodzi” 1998, s. 77-83; Taż, *Nauczanie na odległość*. „Bibliotekarz” 2001 nr 7-8, s. 21-24.

⁶⁶ Powinno się uzupełnić, że w 1998 r. z okazji jubileuszu 45-lecia CUKB, jednostce tej nadano imię Heleny Radlińskiej. Zob. J. Wołosz, *45-lecie Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1998, nr 12, s. 23-24.

⁶⁷ B. Rzechowska, *Kształcenie bibliotekarzy*. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2017 R. 21, nr 5 (168) http://www.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_168/bibik_168.pdf [odczyt 7.01.2018].

⁶⁸ Zarządzenie Dyrektora Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy nr 12 z dnia 3.08.1994 r. w sprawie nadania Filiom regulaminu organizacyjnego (niepubl.).

⁶⁹ E. Pawlicka, *Z dziejów Książnicy...*, s. 22.

Zintegrowanie Centrum oraz jego filii „z bibliotekami w dużych ośrodkach miejskich (miasta wojewódzkie) z rozwiniętymi placówkami akademickimi i kulturalnymi” organizatorzy tej formy kształcenia opisywali dodatnio. Sukcesu upatrywano przede wszystkim w pozyskaniu:

„[...] licznej kadry nauczycieli i wykładowców (ok. 170 osób), mających świetne kwalifikacje zawodowe, rozległą wiedzę teoretyczną i bogate doświadczenie praktyczne, a także w ponad 70% przygotowanie pedagogiczne”⁷⁰.

Grono wykładowców łódzkich Filii tworzyli w większości pracownicy Biblioteki przy ulicy Gdańskiej a także pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego. W piśmiennictwie, prócz osób przywołanych wcześniej, spotykamy nazwiska⁷¹: Andrzeja Gawrońskiego (wykładowca w latach 1982-1991)⁷², Iwony Książek (wykładowca w latach 1970-2003)⁷³, Lucyny Sułkowskiej⁷⁴, Elżbiety Pawlickiej, Aleksandry Pluszczyńskiej, Barbary Rzeczkowskiej, Marii Szczuki, Jolanty Szymańskiej, Jolanty Traczyńskiej, Marii Wrocławskiej, Moniki Ziomek, a także Anny Sitarskiej (ówczesnego pracownika Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ). Pisząca te słowa w latach 1993-2001 była wykładowcą m.in. przedmiotu *Źródła informacji. Działalność informacyjna*.

W 2008 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał zarządzenie⁷⁵ o likwidacji Centrum Bibliotekarskiego, Informacyjnego i Dokumentacyjnego⁷⁶. Formuła ta nie jest kontynuowana wobec zmian w koncepcji kształcenia, które Polska realizuje jako uczestnik Wspólnoty Europejskiej.

Formuła kształcenia bibliotekarzy w ramach szkoły pomaturalnej wyczerpała się, podobnie jak wcześniejsze modele: kształcenia młodzieży w ramach liceum bibliotekarskiego, kształcenia osób posiadających świadectwo dojrzałości w ramach studium kulturalnooświatowego i bibliotekarskiego oraz kształcenia absolwentów szkół średnich w ramach edukacji policealnej jako średnia szkoła zawodowa.

⁷⁰ J. Lewicki, D. Kurach, *Organizacja i efektywność systemu kształcenia bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – poszukiwanie nowych form i treści*. W: *Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości...*, s. 124

⁷¹ B. Rzeczkowska, *Kształcenie i doskonalenie...*, s. 83

⁷² M. Dynkowski, *Andrzej Gawroński, bibliografia*. Łódź 2007

⁷³ *Iwona Książek*. W: *Pozostają w naszej pamięci* WWW.wbp.lodz.pl [odczyt 3.11.2017]

⁷⁴ *Lucyna Sułkowska*, „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52) http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 7.01.2018]

⁷⁵ Zarządzenie nr 8 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 lutego 2008 r. w sprawie likwidacji Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie. Dz. U. 2008, nr 8, poz. 8.

⁷⁶ P. Bierzynski, *Krótką historią likwidacji w Polsce kształcenia bibliotekarzy na poziomie średnim*. „Bibliotekarz” 2007, nr 10, s. 5-11.

Bibliografia

Opracowania, dokumentacje, sprawozdania

- Augustyniak Jan, *Pierwszy powojenny kurs bibliotekarski w Łodzi* „Bibliotekarz” 1946, nr 4, s. 95-96
- Bielawska Agata, *Aktualna sytuacja prawna pomaturalnego szkolnictwa bibliotekarskiego*. [W:] Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – szanse i zagrożenia. Materiały ze spotkania „okrągłego stołu” Warszawa, 11-12 maja 1995 r. Warszawa 1995, s. 25-27
- Bierczyński Piotr, *Krótka historia likwidacji w Polsce kształcenia bibliotekarzy na poziomie średnim*. „Bibliotekarz” 2007, nr 10, s. 5-11
- Chruścińska Jadwiga: *Ewolucja programów nauczania na poziomie pomaturalnym – dążenia do standardów światowych*. [W:] Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Jachranka k. Warszawy, 22-24 października 1995. Red. E. B. Zybert, M. Szyszko. Warszawa 1996, s. 126-132
- Chruścińska Jadwiga, Pietrulewicz Danuta, *Wizja nowoczesnego kształcenia bibliotekarzy- Kazimiera Ankudowiczowa* [W] Śladami edukacji bibliotekarskiej. Red. H. zasadowa. Warszawa 1995, s. 9-17
- Dębowski Edward, *Jan Augustyniak (1893-1971)*. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52) http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 7.01.2018]
- Dębowski Edward, *Jan Augustyniak (1893-1971)*. „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 1974, s. 193-201
- Dokumentacja programowa : pomaturalne studium bibliotekarskie: zawód: bibliotekarz (2501)*. Oprac. red. J. Chruścińska et al. Warszawa 1993
- Dokumentacja programowa: pomaturalne studium bibliotekarskie: zawód: bibliotekarz 414 [01]*. Red. B. Sosińska-Kalata [et al.]. Warszawa 1999
- Dokumentacja programowa: Pomaturalne Studium Zawodowe Zaoczne: zawód: bibliotekarz (348202: aneks*. Do dr. przygot. J. Chruścińska, R. Curyło, J. Nowak. Warszawa 2006
- Duninowa Cecylia, *Bibliotekarze*. „Odgłosy” 1966 nr 20, s. 7 <http://bc.wimbp.lodz.pl/dlibra/publication?id=68844&tab=3> [odczyt 12.01.2018]
- Dynkowski Maciej, *Andrzej Gawroński, bibliografia*. Łódź 2007
- Grycz Józef, *Problemy biblioteczne obecnej doby*. „Przegląd Biblioteczny” 1946, s. 4-24
- Iwona Książek*. [W:] Pozostają w naszej pamięci WWW.wbp.lodz.pl [odczyt 3.11.2017]
- Jagielska Janina, *Jak pozyskać absolwentów kierunków bibliotekarskich do pracy w bibliotekach*. [W:] Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – szanse i zagrożenia. Materiały ze spotkania „okrągłego stołu” Warszawa, 11-12 maja 1995 r. Warszawa 1995, s. 61-62
- Juszczak Anna, *Absolwentki Liceum Bibliotekarskiego w życiu bibliotek naszego miasta*. Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem kustosz dypł. mgr Izabeli Nagórskiej Łódź 1983
- Kłossowski Andrzej, *Działalność bibliotek szkół wyższych resortu oświaty i szkolnictwa wyższego w 25-leciu Polski Ludowej*. „Roczniki Biblioteczne” 1969 z. 3-4.
- Koło łódzkie*. „Przegląd Biblioteczny” 1947, s. 88-89.
- Konieczna Jadwiga, *Uwarunkowania społeczno-polityczne. Statuty. Działalność*. [W:] Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Przeszłość i teraźniejszość 1917-2017. Red. J. Konieczna. Warszawa 2017, s. 73-88
- Kowal Teresa., *Losy absolwentów Wydziału Kulturalno-Oświatowego, lata 1965-1968*. Praca napisana pod kierownictwem mgr Stanisława Zajączkowskiego. Łódź 1969

Kurek-Kokocińska Stanisława, *Zarys rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi na tle działalności informacyjnej w Polsce*. „Roczniki Biblioteczne” 1991 z. 1-2, s. 31-44.

Kurek-Kokocińska Stanisława, *Studia bibliotekoznawcze w Polsce w latach 1945-2015, ze szczególnym uwzględnieniem przykładu Uniwersytetu Łódzkiego*. Łódź 2016

Lewicki Józef, Kurach Danuta, *Organizacja i efektywność systemu kształcenia bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – poszukiwanie nowych form i treści*. [W:] Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Jachranka k. Warszawy, 22-24 października 1995. Red. E. B. Zybert, M. Szyszko. Warszawa 1996, s. 120-125

Lewicki Józef, *Organizacja i efektywność systemu kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – poszukiwanie nowych form i treści*. [W:] Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – szanse i zagrożenia. Materiały ze spotkania „okrągłego stołu” Warszawa, 11-12 maja 1995 r. Warszawa 1995, s. 28-33

Mahrburg Ewa, *Maria Dembowska w Bibliotece Narodowej*. [W:] Maria Dembowska, w kręgu bibliografii, bibliotekarstwa i informacji naukowej, księga jubileuszowa w 70-lecie pracy zawodowej. Red. Jadwiga Sadowska. Warszawa 2007, s. 72-73

Mikułska Katarzyna, *Pedagogiczna Biblioteka wojewódzka w Łodzi w latach 1925-2005, wybrane problemy*. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. prof. UŁ S. Kurek-Kokocińskiej. Łódź 2007

Nagórka Izabela, *Barbara Durajowa (1917-1993)*. „Bibliotekarz” 1993, nr 3, s. 45-46

Neuhütter K., *Z problematyki szkolenia zawodowego dla bibliotek powszechnych*. „Bibliotekarz” 1957 nr 6, s. 171-175

Ostaszewska Danuta *Stan i potrzeby przedakademickiego szkolnictwa bibliotekarskiego*. „Przegląd Biblioteczny” 1988, z. 3/4, s. 463-473

Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Ciechanowie <http://szukajwarchiwach.pl/76/1230/0/?q=kszt%C5%82cenie+bibliotekarzy&wynik=25&rpp=15&page=2#tabZespol> [odczyt 4.11.2017]

Państwowy Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski dla pracowników bibliotek fachowych. „Bibliotekarz” 1954 nr 6, s. 187

Pawlicka Elżbieta, *Z dziejów Książnicy Miejskiej w Łodzi*. [W:] 80 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi, materiały z sesji poświęconej 80 rocznicy powstania Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi, 4 grudnia 1997 roku. Red. E. Pawlicka. Łódź 1998, s. 14-26

Pięć lat działalności Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. „Bibliotekarz” 1954, nr 1, s. 28-30

Policealne studium zawodowe : zawód bibliotekarz : program nauczania. Warszawa 1981

Program nauczania Policealnego Studium Bibliotekarskiego. Zawód: bibliotekarz. Warszawa 1978

Przepisy prawne dla bibliotek powszechnych. Zebrał i oprac. T. Zarzębski. Warszawa 1965

Przewodnik metodyczny : do programu nauczania Pomaturalnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego. Oprac. E. Kubisz, J. Chruścińska. Warszawa 1993

Przybylska Czesława, *Działalność dydaktyczna Jana Augustyniaka*. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52) http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 7.01.2018]

Przybylska Czesława, *Działalność dydaktyczna Jana Augustyniaka*. „Sprawozdanie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego za rok 1981, s. 120-124

Rudnicka Wanda, *Kształcenie i samokształcenie bibliotekarzy naukowych w Polsce*. „Bibliotekarz” 1955 nr 7, s. 201

Rzadkowolska Magdalena, *Udział Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w procesach kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy*. [W:] Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Przeszłość i teraźniejszość 1917-2017. Red. J. Konieczna. Warszawa 2017, s. 106-107

Rzeczowska Barbara, *Kształcenie bibliotekarzy*. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2017 R. 21, nr 5 (168) http://www.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_168/bibik_168.pdf [odczyt 7.01.2018]

Rzeczowska Barbara, *Nauczanie na odległość*. „Bibliotekarz” 2001 nr 7-8, s. 21-24

Rzeczowska Barbara, *Zmiana systemu zautomatyzowanego WiMBP im. J. Piłsudskiego*. „Rocznik Książnicy Miejskiej w Łodzi” 1998, s. 77-83

Rzeczowska, *Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy*. [W:] 75 lat Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. Materiały z sesji poświęconej 75 rocznicy powstania Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi 4 grudnia 1992 r. Red. E. Pawlicka i A. Kempa. Łódź 1995, s. 81-87

Spotkanie wspomnieniowe 10 kwietnia 2008 roku. „Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych WBP w Łodzi” 2008 R. 12, nr 7 (52) http://skany.wbp.lodz.pl/pliki/bibik/bibik_52/bibik_52.pdf [odczyt 7.01.2018]

Sprawozdania z działalności Biblioteki Publicznej za okres od 1958 do 1975 r.

Sprawozdanie MBP im. L. Waryńskiego za lata 1958-1961. Oprac. I. Nagórska Łódź 1962

Sprawozdanie Zarządu Głównego Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich za okres 14.V.1946 do 10.V.1947. „Przegląd Biblioteczny” 1947, z. 3/4, s. 222-241

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego Zarządu Głównego Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich za okres 9.IV.1949 – 14.IV.1950. „Przegląd Biblioteczny” 1950, nr 3/4, s. 310-341.

Szeptycka Anna, *Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej w latach 1945-1965*. „Roczniki Biblioteczne” 1969, z. 3-4

Wasilewski P., *Pierwsze roczne studium bibliotekarskie w Jarocinie i jego słuchacze*. „Bibliotekarz” 1958 nr 11-12, s. 356-359

Wieczorek Witold, *Biblioteka publiczna w Łodzi 1917-1957*. Warszawa 1965

Wielopolska Maria, S., *Kronika działalności i naukowej i dydaktycznej bibliotek politechnicznych w Polsce za lata 1945-1962*. „Roczniki Biblioteczne” 1963, z. 3-4, s. 467-471

Wnioski narady w sprawie dokształcania bibliotekarzy. „Bibliotekarz” 1957, nr 6, s. 163-167

Wołosz Jan, *45-lecie Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1998, nr 12, s. 23-24

Z dziejów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (1921-1987), oprac. K. Wiliński. Łódź 1988

Zarzębski Tadeusz, *Przepisy prawne dla bibliotek powszechnych*. Warszawa 1965

Żuliński Leszek, *Studenci czy uczniowie?* „Tygodnik Kulturalny” 1965, nr 6, s. 1-3.

Żmuda Ryszard, *Ośrodki informacji bibliotek naukowych w Łodzi 1949-1979*. „Bibliotekarz” 1985, nr 4, s. 1-9.

Dokumenty prawne

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 91

Rozporządzenie Ministra Oświaty z 30 grudnia 1948 r. w sprawie utworzenia Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie nr NDB/P-2275/48) [niepubl.]

Rozporządzenie Rady Ministrów dnia 19 września 1958 r. w sprawie uposażenia pracowników służby bibliotecznej zatrudnionych w publicznych bibliotekach powszechnych. Dz.U. 1958, nr 60, poz. 299

Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 maja 1952 r. w sprawie utworzenia państwowych czteroletnich liceów bibliotekarskich. MP nr A-53 poz. 787.

Zarządzenie nr 111 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 7 sierpnia 1953 r. w sprawie utworzenia Państwowego Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego [niepubl.]

Zarządzenie nr 110 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 3 lipca 1954 r. w sprawie utworzenia Kursu Korespondencyjnego dla Pracowników Zatrudnionych w Bibliotekach Fachowych [niepubl.]

Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki nr 232 z dnia 30 grudnia 1955 r. w sprawie utworzenia Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy [niepubl.]

Zarządzenie MKiSZ z dnia 26 stycznia 1961 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego we Wrocławiu. Dz.Urz.MKiSZ 1961, nr 9, poz. 29

Zarządzenie nr 95 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 czerwca 1961 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Łodzi. Dz.Urz.MKiSz. 1961, nr 11, poz. 92

Zarządzenie nr 63 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 lipca 1971 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego w Krośnie (Dz.Urz.M.KiSz 1971, nr 6, poz. 50)

Zarządzenie nr 37 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 18 września 1976 r. w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Dz.Urz.MKiS 1976, nr 4, poz. 23

Zarządzenie nr 53 Ministra Kultury i Sztuki z 29 listopada 1982 r. w sprawie przekształcenia Roczego Studium Bibliotekarskiego. Dz. Urz. Min. Kultury i Sztuki, nr 6, poz. 48

Zarządzenie Dyrektora Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy nr 12 z dnia 3.08.1994 r. w sprawie nadania Filiom regulaminu organizacyjnego [niepubl.]

Zarządzenie nr 14 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 listopada 2000 r. w sprawie zmiany nazwy Centrum Ustawicznego Kształcenia w Warszawie oraz zmiany zarządzenia w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Dz. Urz. MKDzN 2000, nr 11, poz. 28

Zarządzenie nr 25 Ministra Kultury z 24 kwietnia 2002 r. w sprawie likwidacji Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy im. Joachima Lelewela w Jarocinie. Dz.Urz.MK 2002, nr 2, poz. 28).

Zarządzenie nr 20 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 lipca 2007 r. w sprawie likwidacji Państwowego Pomaturalnego Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy w Ciechanowie. Dz.Urz.MKDzN 2007, nr 3, poz. 41

Zarządzenie nr 8 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 lutego 2008 r. w sprawie likwidacji Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie. Dz. U. 2008, nr 8, poz. 8